KARAKALPAK HALK OZANI

BERDAK

OCAK yayınları

KARAKALPAK HALK OZANI

BERDAK

Şair Tamara Hanıma sevgi ve saygılarımla, 21.8.98

Hazırlayan
Dr. İrfan Ünver NASRATTINOĞLU

OCAK YAYINLARI
1997

OCAK YAYINLARI
Merkez: Necatibey Caddesi
No: 18/12 Sıhhiye-ANKARA
Tel: (0312) 230 13 69 - 232 15 11
Şube: Cağaloğlu Yokuşu Saadet İşhanı No: 42/110
Tel: (0212) 511 47 56 Cağaloğlu-İSTANBUL

ISBN 975-423-109-x

Dizgi : Zeynep ÇINAR
Baskı : MİNPA Matbaacılık Tic. Ltd. Şti. 309 15 09 - 312 27 12 ANKARA

SUNUŞ

Bugüne değin, Türk Dünyasının şurasında burasında yaşayan insanlarımızın arasından çıkan şâirlerin eserlerini, Türkiye Türkçesi'ne uyarlıyarak yayımladım. Ancak, ne ben, ne de bir başkası Karakalpak Türkleri'nin şiiri ya da şâirleri hakkında bir yayın yapmadı. Bu kitap, işte bu önemli boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Asıl adı Berdimurad olan Berdak, 1827 Yılında Karakalpak'ın Aral Denizi'nin güney sahilindeki Ok Kale bölgesinin Kambağal Balıkçı obasında dünyaya geldi. Vefatı ise 1900 olup, aynı ülke topraklarındaki Bozatay ilçesinin Karakum Eşan Kabristanına defnedildi.

Berdak aslında bir halk ozanıdır. Elinde sazı, dilinde sözü ile, halkının duygularını ve düşüncelerini terennüm etti, bir anlamda önder oldu. Bu nedenledir ki Karakalpak halkı, ülke başkenti Nukus'a sadece O'nun heykelini dikti.

Elinizdeki şiirlerin, Türkiye Türkçesi'ne uyarlanması kolay olmadı. Bunu yaparken, Özbek, Türkmen ve Azerî Türkçesi'ne yapılan uyarlamalardan yararlanıldığı gibi, birçok sözlüğe de başvuruldu. Zira Karakalpak Türkçesi, Kazak ve Kırgız Türkçelerine büyük ölçüde benzediği gibi, kendine özgü özellikler de taşımaktadır. Ancak, şiir tek dildir ve bir başka dile çevrilse de, uyarlansa da, ahenginden büyük ölçüde yitirmektedir. Buna rağmen, Türkiye'de çok az tanınan Türk Boyu Karakalpak'ın bir numaralı şâirini, şöyle veya böyle takdim etmiş olmaktan büyük mutluluk duymaktayız.

KARAKALPAKLAR

Bağımsız Özbekistan Cumhuriyeti'ne yaptığım müteaddit seyahatlerden birisinde, Özbek dostlarıma ısrarla baskı yaptım ve dedim ki; "Bu kez Karakalpakistan'a mutlaka gideceğim; aksi halde Türkiye'ye dönmeyip, beni Karakalpakistan'a götüreceğiniz güne kadar burada bekleyeceğim..." Yarı şaka, yarı ciddi ısrarım üzerine bir yerlere soruldu, danışıldı ve benim, Özbek Yazarlar Birliği yöneticilerinden Şerif Halmuradov'la birlikte Karakalpakistan'a gönderilmem kararlaştırıldı.

Karakalpakistan, Bağımsız Özbekistan Cumhuriyeti'ne bağlı, özerk bir cumhuriyettir. Sözün başında hemen belirtmek isterim ki; Karakalpakistan, dağılan Sovyetler Birliği içerisinde, en geri kalmış olan bölgedir. Bu bölgenin böylesine geri kalmış olmasında, siyasetiyle, ekonomisiyle ve kültürüyle, Özbekistan'a bağımlı olmasının rolü büyüktür. Özbek kardeşlerimiz, kardeş Karakalpak halkına tam bağımsızlık verseler ve Karakalpakistan da, dünya coğrafyasmda, bağımsız bir Türk Cumhuriyeti olarak yer almış olsa, daha gelişmiş bir ülke haline gelmez mi idi?...

KARAKALPAKİSTAN'A DOĞRU

O seyahatte, Özbek Yazarlar Birliği'nin konuğu olarak, Taşkent'te bulunuyordum. Karakalpakistan'a gideceğimin bildirildiği gün, Taşkent'in en geniş meydanında siyasi bir miting vardı. Özellikle yazarlar ve Özbek aydınları, bu mitinge büyük önem veriyorlardı. Zira aydınlar, Özbekistan'daki demokratikleşmenin hızlandırılmasını istiyorlardı. Muhammed Salih gibi düşünen yazarlar ise, acele edilmemesi gerektiğini ve yapılacak eylemlerde, yönetimle ters düşülmemesini söylüyorlardı. Sonradan öğrendim ki, yönetim, bu mitinge izin vermemiş, meydanda toplananlar ise, güvenlik görevlileri tarafından dağıtılmışlardı.

Taşkent'ten, Şerif Halmuradov'la birlikte, 30 kişilik YAK-40 tipi uçakla, Karakalpakistan'in başkenti Nukus'a uçarken, bir gün evvelki mitingi konuşuyorduk. İki saat uçtuktan sonra Nukus'a varacaktık. O sırada hava alanının, adeta kentin içerisinde olduğu dikkatimi çekti. Özbekler alanı genişletip, kentin dışına almayı düşünmüşler ama, Kazakistan sınırlanına tecavüz edileceğinden, bundan vazgeçilmiş!.. Gelin de, "Nerede, Kazak-Özbek kardeşliği?..." diye sormayınız.

O günlerde, Fergana'da yaşayan Mesket Türkleri'nin, Özbekler tarafından uğradığı katliam konuşuluyordu. Şerif'e bunu sordum, uçakta... Şerif'e göre, meydana gelen olaylar, Ruslar tarafından plânlanıp, uygulamaya konulmuş böylelikle bir kez daha Türk, Türk'e kırdırılmıştı!

Karakum Çölü üzerinde uçuyorduk; sol yanımızda Türk tarihinde önemli bir yeri bulunan Amuderya, yani Ceyhun Nehri kıvrıla kıvrıla yol alıyordu... Şerif Halmuradov anlatıyordu: "Eskiden bize, pamuk, Özbek halkının millî gururudur, denilirdi; şimdi ise halkımız; pamuk, Özbek halkının baş belâsıdır diyor. Çünkü pamukla uğraşan insanlarımızın sağlığı iyi değildir."

NUKUS

İki saatlik uçuştan sonra Nukus hava alanına indik. Aslında burası muntazam bir alan değildi; bizdeki talî meydanlara benziyor, gerektiğinde askeri uçaklar da inip kalkabiliyorlardı. Alanda iki kadın görevli vardı ve biz bunlar tarafından karşılanarak, VIP salonuna alınmıştık. Az sonra Karakalpak Yazarlar Birliği ve hükümetinden birkaç görevli gelerek, Nukus'un en iyi oteli olan Taşkent Oteli'ne götürdüler. Bize tahsis edilen odalara yerleştikten hemen sonra, bir arabayla alıp, Cumhurbaşkanlığı binasına götürdüler. Burada başkanın yardımcılarından Usnatdinov Şerefle görüştük. Şeref, "Hoşgeldiniz" dedikten sonra, Karakalpakistan'da ne yapmak istediğimi, nereleri görmeyi, kimlerle görüşme yapmayı arzu ettiğimi sordu ve benden aldığı cevaplara göre, yanındakilere talimatlar verdi. O günlerde İslam Kerimov, Taşkent'te yönetimi devralmış, kendine yakın olan insanları da, çeşitli makamlara yerleştirmeye başlamıştı. Usnatdinov Şeref de bu göreve yeni getirilmişti. Keza, Cumhurbaşkanı da yeniydi...

Karakalpaklar, Nukus'u, "Nöküs" biçiminde telaffuz ediyorlardı. Kelimenin anlamını ise şöyle izah etmişlerdi: "Nu" dokuz, "Kus-Kuz" ise oğuz demektir. Dolayısiyle kelimenin tam anlamı, "Dokuz Oğuz" demektir... Karakalpakistan'a hayat veren Amuderya'nın Karakalpak di-

lindeki bir adı "Oğuzderya", bir başka adı ise "Deliderya"dır. Usnatdinov Şeref söz arasında bu bilgileri verdikten sonra, beni onurlandıran şu sözü söyledi: "Siz Karakalpakistan'a gelen ilk Türk'sünüz..." Ben de içimden Yüce Yaradan'a şükürler ediyordum; nerede Türk yaşıyorsa oraya gitmeyi bana kısmet eden,Yüce Allah'a... Ne varki edindiğim izlenimler beni bir hayli üzmüştü. Karakalpakistan Orta Asya'nın en geri kalmış ülkesiydi. 200 bin nüfuslu başkent Nukus'ta yaşayan insanların yoksullukları her hallerinden belliydi! İşte en lüks otelleri Taşkent! Otelin her yanı dökülüyordu; odanın lavabosunda sabun yoktu, temizlikten nasibini almamıştı! Çalışmayan, bozuk bir buzdolabı, siyahbeyaz bir televizyon odanın lüks eşyalarıydı!

O akşam, Başkan Yardımcısının konuğu olarak bir grup Karakalpak'la birlikte yemek yedik. Yemekte, Karakalpakistan Basın-Yayın Bakanı Kallibek Bekcanov, Yazarlar Birliği Mesul Kâtibi Jienbay İzbaskanov, Başkanlık Sekreteri Gencebay Hocaniyazov, Şâir-Yazar Sagınbay İbrahimov, Emuderya Dergisinin Mesul Müdürü Bahtiyar Gencemuradov ve Türkolog Dostcanbay Nasırov da bulunuyorlardı.

NUKUS'U TANIMAYA ÇALIŞIYORUM

Ertesi günü ilk işim, Karakalpak Etnografya ve Tarih Müzesi'ni gezmek oldu. Burada, benim için son derece yararlı olan bilgileri aldım; böylelikle Nukus'u, Karakalpakistan'ı ve Karakalpaklar'ı daha iyi tanımaya başladım. Bu Müzenin benim açımdan ilginç bir yanı, Müze Müdiresinin, dostumuz Marat Nurmuhammedov'un kızı oluşuydu. Marat Bey, 1981 yılında, Bursa'da toplanan "Uluslararası Türk Folklor Kongresi"ne katılmış, orada tanışmıştık. Karakalpak Folkloru'nun bir numaralı ismi olan Marat Nurmuhammedov, 1986 yılında İzmir'de toplanan III. Uluslararası Türk Folklor Kongresi'ne davet edilmiş; bu maksatla İzmir'e kadar gelmiş, fakat ne yazık ki Çiğli Hava Alanından şehre gelirken Kültür Bakanlığına ait otomobil, bir kamyonla çarpışınca, arabada bulunan öteki şahıslarla birlikte, hayatını kaybetmişti! Söz konusu Müzede, Nurmuhammedov için özel bir köşe düzenlenmişti. Burada O'nun, Yavuz Bülent Bakiler ve Nebi Hazri ile birlikte, Bursa'da

çektirdikleri bir fotoğraf göze çarpıyordu. 1982 yılında İstanbul'da toplanan Milletlerarası Türkoloji Kongresi'nde dostlarıyla çektirdiği fotoğraflar ve bu kongrede yakasına takılan kimlik kartı da müzede sergilenen malzemeler arasında bulunuyordu. Anlaşılıyor ve görülüyordu ki, Karakalpaklar'ın bu büyük ilim adamının, Türkiye seferleri, sadece kendisi için değil, bütün Karakalpaklar için önem taşıyordu...

KARAKALPAKLAR'IN BİR NUMARALI ŞAİRİ

Karakalpaklar'ın bir numaralı şâirinin adı BERDAK'tır. Bir başka deyişle, Yunus Emre bizim için ne ise, Karakalpaklar için Berdak, O'dur... Ne yazık ki ne Karakalpaklar Yunus Emre'yi tanıyorlar, ne de biz Berdak'ı!..Berdak, Karakalpaklar için sadece, "en büyük şâir" değil; aynı zamanda bir fikir adamı, bir millî kahramandır. Bu nedenle, Taşkent Oteli'nin önünde, Berdak'ın görkemli bir heykeli bulunmaktadır. Belki Berdak, mükemmel bir şâir değildir ama, Kardeş Ülke Karakalpakistan'ın bir numaralı şâiri olması bakımından önem taşımaktadır. Tıpkı, Türkmenler'in Mahdumkulu gibi...

Karakalpaklar'ın yaşayan bir numaralı şâiri ise İbrahim Yusupov'dur. Ben İbrahim Beyi daha önce Kırgızistan'da tanımıştım. Cengiz Aytamatov'un konuğu olarak, Toktogul Jübilesi için gittiğimiz Kırgızistan'da birkaç gün beraber olmuştuk. O şimdi bir yandan şiirlerini yazıp yayımlıyor, öte yandan"Barış Komitesi"nin başkanlığını yapıyor. Nukus'taki ikinci günümde, bu eski dostumu da makamında ziyaret ettim. Yanında Alim-Yazar Gencemurat Yesemuradov, Alim-Yazar Kamal Mambetov ve Bayan Yazar-Şâir Gülayşe Yesemuradova da bulunuyorlardı. Sekreteri Gülnare Hanım, Karakalpak kadınlardan farklı, olağanüstü bir güzelliğe sahipti. Dayanamayıp sordum ve öğrendim ki Gülnare Hanım Ahıska Türkleri'ndendir. Zira, Özbekistan'ın çeşitli yörelerinde olduğu gibi, Karakalpakistan'da da Ahıska (Mesket) Türkleri yaşamaktadır. Bilindiği üzere, Türkiye'nin Gürcüstan ve Ermenistan sınırında yaşayan Ahıska Türkleri'ni, SSCB'nin faşist liderlerinden Stalin, Orta Asya'nın içerilerine sürgün etmişti. Böylelikle, T.C.-SSCB arasında Türk bırakmamıştı! Yani Stalin, Türkiye'den ve Türkler'den korkuyordu! Halâ, Ruslar'dan korkmakta olan insanlarımızın, kimin kimden korkması

gerektiğini çok iyi tesbit etmelerinde ülkemiz ve milletimiz bakımından yarar vardır!...

Gülnare Hanımın, Türk usulü kahvesini yudumladıktan sonra kalkıp, Yazarlar Birliği'ne gittik.

KARAKALPAK YAZARLARLA

Karakalpakistan Yazarlar Birliği'nde, Nukus'ta bulunan bütün yazar, şair ve ilim adamları toplanmışlardı. Çoğu ilk kez bir Türkiye Türkü ile birarada olacaklardı. Ne yalan söyleyeyim, ben de çok heyecanlanmıştım. Salona girdiğimde, çok sayıda gözün üzerimde bulunduğunu hissetmek onur verici olmakla beraber, ürkütücüydü de... Önce masalarda çay ve konyak dolaştırdılar. O sırada epeyce yaşlanmış olan Şâire Gülayşe Hanım espriyle karışık şunları söyledi: "Kırgızlar üç şeye önem verirler: Kımız, Kız ve Kırgız!..." Burada konyağı, Kımızın yerine koymuştu. Söze nereden ve nasıl başlanılacağını kimse bilmiyordu. Ben dedim ki: "En iyisi siz bana merak ettiğiniz şeyleri sorun, ben cevaplandırayım." Öylede oldu. Adeta soru yağmuruna tutuldum. Bunlardan bazıları şöyle idi:

– Neden Karakalpakistan'a gelmek istediniz?

– Biz sizi anlıyoruz, konuştuğunuz dil, Türk Edebi dili midir?

– Moskova'daki Drujba Yayınevinde "Yabancı dillerde kitaplar satılmaktadır. Biz oraya gittikçe uğrayıp, bu kitaplardan alırız, ama maalesef burada Türk kitapları bulunmuyor, bunu Türkiye temin edemez mi?

– Türkiye yalnız Moskova'da değil Taşkent ve Nukus'ta da kitap mağazası açamaz mı? Biz Türkiye'yi daha iyi tanımak istiyoruz.

– Biz, Nazım Hikmet, Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Fahri Erdinç gibi Türk yazarlarını biliyoruz, çünkü bunların kitapları Rusçaya çevrilip yayınlanmıştır. Sizin başka yazarlarınız, şairleriniz yok mu? Onları da tanımak istiyoruz

– "Bütün dünya proleterleri birleşiniz!" sözü için ne diyorsunuz?

– Türkiye radyolarını izlemek isteriz, neden güçlü bir radyo kurmuyorsunuz?

– Kırım'dan izlenmekte olan Türk televizyonunu biz de izlemek isteriz, bunu siz sağlayabilirsiniz.

– Aral Denizi kurumak üzere. Bununla ilgili olarak Fransızlar, İngilizler vb. çalışmalar yapıyorlar. Aral'ın kurtarılması konusunda Türkiye neden yardımcı olmuyor?

Karakalpak kardeşlerimizin merak ettikleri konular bunlar ve benzeri konulardı. Tabiî ben bütün bu sorulara, sizlerin de akıllarından geçen cevaplar verdim. Ancak bu yeterli değildir. Türkiye'nin, Türk dünyasındaki görünümü, çok büyüktür. Bu büyüklükle bağdaşan çalışmalar yapmak gerekir. Bugün yapılanlar asla yeterli değildir. Tez zamanda bir "Dış Türkler Bakanlığı"nın kurularak, başına da Büyükelçi Namık Kemal Zeybek'in getirilmesinde, Türk Dünyası açısından büyük yarar vardır...

Epeyce yorulmuştum. Kültür Bakanı Necmeddin Muhammeddinov, Nukus Kültür müdürü Allabergenov Yembergem, Jeinbay İzbaskanov ve Gencebay Hocaniyazov ile birlikte yemek yerken, Harezm'e doğru bir gezi yapmamı sağlarlarsa çok memnun olacağımı söyledim. "Elbette" dediler ve daha sonraki bir gün, Harezm'e gitmekliğim kararlaştırıldı. Harezm, bambaşka bir ülke. Ünlü Harzemşahlar'ın ülkesi. Ülkenin kadim başkenti Hiva muhteşem bir kent. Ama ondan önce Türkmen topraklarından geçiş; eski ve yeni Urgenç kentleri... Bu gerçekten muhteşem yerleri, "Harezm" başlığı ile bir başka yazıda anlatmak istiyorum.

KARAKALPAKLAR KİMLERDİR?

Gencebay ve Jiembay'la birlikte Basın-Yayın Bakanı Kallibek Bekcanov'u ziyaret ettik. "Karakalpak Folkloru" adıyla yayımlanan ve içerisinde çok sayıda folklor malzemesinin yer aldığı 24 ciltlik külliyatı hediye etti; ayrıca "Karakalpak Dili Sözlüğü"nün de dört cildini verdi. Karakalpak Folkloru kitaplarını, Türkiye'ye getirdikten sonra, bir süre şahsi kitaplığımda muhafaza ettim; ancak bunun ne bana, ne de başkalarına yararı olmayacağını, herkesin yararlanması gerektiğini düşünerek, "Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi"nin Folklor

İhtisas Kütüphanesi'ne verdim. (Bu Dairenin şimdiki adı: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'dür.)

Basın-Yayın Bakanı ile bir de prensip anlaşmasına vardık. Onların seçecekleri, yaşayan on Karakalpak şâirinin şiirlerini ben Türkiye'de yayımlayacağım; yine benim hazırlıyacağım, yaşayan on Türk Şâirin özgeçmişleriyle, eserlerinden yapılacak seçkiler Karakalpakistan'da yayımlanacak. Zaman ve sağlığım elverdiği ölçüde bu çalışmaları da gerçekleştirmek gayreti içerisindeyim. Onlar, bana on şairle ilgili malzemeleri gönderdiler; şimdilerde ise ben, on şâirimizle ilgili malzemeleri hazırlayıp onlara göndereceğim. Basın-Yayın Bakanı ile, Karakalpaklar ve Karakalpakistan üzerine uzun bir sohbette bulunduk. Muhakkak olan bir şey varsa o, Karakalpaklar'ın, Oğuz boyuna mensup, Türk olduklarıdır. Nitekim, yukarıda da açıkladığım gibi, kendilerine "Dokuz Oğuzlar"da demek mümkündür... Esasen bundan sonrası da teferruattır. Yani Karakalpaklar'ın Kazak mı, Kırgız mı, oldukları, soylarının Peçenekler ve Kumanlara mı dayalı bulunduğu hiç önemli değildir.

KARAKALPAKİSTAN HAKKINDA BİLGİLER

Ne Karakalpakistan, ne Özbekistan ve ne de dağılan SSCB'nin hiç bir yerinde, sağlıklı bir nüfus sayımı yapılmadığından; Karakalpakistan'ın nüfusu ve hatta yüzölçümü hakkında da sağlıklı bilgileri tesbit edebilmek mümkün değildir. Bir adım daha ileriye giderek diyebilirim ki; Türkiye dışında, Türkler'in yaşadıkları bölgelerde, Türk nüfusları daima sır olarak kalmaktadır. Bu durum, dağılan SSCB'nde böyle olduğu gibi, başka ülkelerde de öyledir.

Benim tahmin ve tesbitlerime göre Karakalpakistan'ın yüzölçümü 300 bin kilometrekareye yakındır. Ülkede yaşayan nüfus ise 1 Milyon 300 bin dolayındadır. Nüfusun yarıdan fazlası Karakalpak, diğerleri ise Kazak, Özbek ve Türkmen Türklerinden oluşmaktadır. Nüfusun 200 bin kadarı Başkent Nukus'ta yaşamaktadır. Törtköl, Hocabeyli, Çimbay vb. öteki şehirlerin önde gelenlerindendir. Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan arasında bulunan Karakalpakistan Aral Gölü ile Amuderya'dan

hayat bulmaktadır. Türkistan, çeşitli ülkeler halinde düzenlenip bölünürken, Karakalpakistan da 1924 yılında kurulup, Kazakistan'a bağlanmıştır. 1932'de Kazakistan'tan ayrılıp, özerk bir cumhuriyet olarak Rusya Federasyonu'na bağlanmış ise de 1936 yılında bu kez Özbekistan Cumhuriyeti içerisinde, özerk bir cumhuriyet statüsü verilmiştir. Ülkenin başlıca tarım ürünü pamuktur. Hayvancılık yaygın olup, daha çok koyun yetiştirilmekte, kuzulardan elde edilen astragan kürk, Taşkent ve Moskova'ya gönderilmektedir. Aral'ın kurumakta oluşu, balık üretimini hemen hemen yok etmiştir. Köylerdeki tezgahlarda ise, iptidaî usullerle halı ve kilim dokunmaktadır.

Tarihi kaynaklarda Karakalpak adına 16. Asırda rastlanmaktadır. Bu bir kavim adı olmayıp, başlarındaki serpuşlardan adını almaktadır. Nitekim bu şekilde adlandırılan Karapapak, Kızılbörük vb. gibi başka Türk boyları da vardır. Karakalpakların Nogay kökenli olduklarına dair kayıtlar vardır ve bu günkü Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'ı, bunların kurmuş olduklarına dair rivayetler bulunmaktadır.

Karakalpakistan, öteki Türk Cumhuriyetleri statüsünde bir devlet olarak kurulsaydı, bugün bu ulus, böylesine yoksul hale düşmeyebilirdi. Ruslar'ın Karakalpaklar'ı, başka bir Türk Cumhuriyetinin sömürgesi halinde tutmasının nedeni, milletimizin bu kolunun son derece yiğit ve o derecede, İslâmiyete bağlı oluşudur. Nitekim Rus araştırmacıları Karakalpaklar'ın, Orta Asya'da yaşayan Türkler arasında, dinine en çok bağlı olan bir ulus olduğunu tesbit etmişlerdir. İslâmiyetin Hanefî mezhebine sahip bulundukları, çok sayıda dini yayınlar yaptıkları bilinmektedir. Durum böyle olunca Karakalpaklar hiç bir zaman bağımsız bırakılmamış ve bu asil halk, giderek yoksulluğa ve sefalete terkedilmiştir. Zaman zaman toplanarak Türk Dünyasının sorunları üzerinde fikir alış-verişinde bulunan Türk liderlerin, Karakalpakistan'ın bağımsızlığı konusu üzerinde de durmalarında büyük yarar vardır...

Saygılarımla

Dr. İrfan Ünver NASRATTINOĞLU

ŞAİR SÖZÜ YALAN DEĞİL

Bu dünyada hiç bir zaman,
Bir adil şah olan değil.
Ne kadar diye konuşma
Şâir sözü yalan değil

Çok şiddetliydi zelzele,
Darbe vurdu kola, ele.
Yollar viran kalsa böyle,
Bu toprak dağılan değil.

Neler çekti Karakalpak?
Arzuları toprak-toprak.
Kendini imama bırak,
Beraberlik gelen değil.

Karakalpak çok şey bilir,
Buna başkaları güler.
Hatta gülmekten de ölür,
Ölse de eğilen değil.

Bizim obanın beyleri,
Zenginliktir istekleri
Sığmaz aleme sesleri,
Usanıp, yorulan değil.

Kâlplerinde insaf hani?
Soldurdular sağ-bahçeni!
Ne yaşlısı, ne genci!
İnadından kalan değil.

Nedir, maksadım niyetim?
Boşa mı gider gayretim?
Geçmişte ben kaldım yetim?
Ondan yüzüm gülen değil.

(x)

Özerinin[1] günü hoştu,
Zalımlar mutlu, sarhoştu.
Niceleri göğe uçtu!
Yere nazar salan değil.

Kiminin gürledi sesi.
Kiminin söndü hevesi.
Gözlerde inanç perdesi
Kimse onu alan değil.

Tamahı,haddini aşan
Namustan, hayâdan kaçan,
Yoldan çıkıp yolu şaşan
Doğru yola gelen değil.

Kimi açtı, kimiyse tok,
Tokun, açtan haberi yok.
Yaman şeydir bu yoksulluk,
Zengin onu bilen değil.

Bermurad, benim özüm,
Gonca gülü gördü gözüm,
Itırlı yaz oldu gözüm,
Akıllarda kalan değil.

[1] Özer veya Özeri: Özel isim. Muhtemelen bir yer adı olmalı?

BİLMEDİM

Dünyamız dar mı geniş mi?
Neler olacak?
Bilmedim.

Ömürler ömrüme yakın mı?
Neler olacak?
Bilmedim.

Ayrıldım aziz dostumdan
Uyandım artık uykumdan
Asılı gibi kaldım her an
Neler olacak?
Bilmedim.

Azap oldu bana devran
Üzüle kaldı bu aziz can
Yanar damarda kızıl kan
Neler olacak?
Bilmedim.

Arkamda balam olmadı
Gözde arzu, kâm olmadı
Yürekte aram olmadı
Neler olacak?
Bilmedim.

Erken ayrıldın aradan
Hem de yetimim babadan
Kayboldum elden, obadan
Neler olacak?
Bilmedim.

Üstündeki çok alacık
Dam taşımın böğrü açık
Hayatım nasıl karışık!
Neler olacak?
Bilmedim.

Yüzüm gülmüyor hâlâ
Ömrüm geçti ah-vay ile
Uşak olup geçtim ele
Neler olacak?
Bilmedim.

Etrafımı sardı düşman
Ağır geçti günüm günden
Şer'e battım çocuk iken
Neler olacak?
Bilmedim.

Kulak asın a bey-ağa
İnsaf yok mu ben yazığa?
Ölünce koyun beni ağa
Neler olacak?
Bilmedim.

ALTIN TANE HARMANINDA

Altın tane harmanında
Aşık Berdağ konuk oldu.
Yiğitlerin verdiği pay
Bana dokuz batman oldu.

Zararım olmadı ele
Pehlivanlar düştü dile
Şi'rim pislenmedi halâ
Halkıma armağan oldu.

Harmanda hayır, bereket
Yoksullar buldular kuvvet.
Bağda bulgur, başka nimet
Dan, harman-harman oldu.

Beynazar ne beylik etti
Gücü yoksullara yetti.
Nerden alıp, nere gitti
Her emeli yalan oldu.

Arttı darının samanı
Hani alanı, satanı
Kanımda babanın kanı
Yurt-yuvası viran oldu.

Evvelce desteği aldı
Harmanlara talan saldı
Niceleri borçlu aldı
Bu işler de yaman oldu.

DENİZ BALIĞIN VERMEDİ

Gidip ağ attım denize.
Deniz balığın vermedi.
Tanrı yardım etsin bize
Deniz balığın vermedi.

Bak şu değişen zamana,
Ak günler kaldı gümana-[2]
Yaradan çatsın amana
Deniz balığın vermedi.

Yarış edip dalga vurdu
Tufan gazaplanıp durdu.
Kuran, öyle talih kurdu
Deniz balığın vermedi.

Gidip kendim bindim sala.
Sonra düştüm haldan-hala
Elif gittim, döndü dala
Deniz balığın vermedi.

Silinmez gönlümden keder.
Köprü uçtu seher-seher
Yoksullar vardan bihaber
Deniz balığın vermedi.

Konrata[3] haber gitti,
Evliyaya el uzattı
Acayip bir vaziyetti
Deniz balığın vermedi.

2) Güman: Umut, tasavvur, tahmin, şüphe, zan.
3) Konrat: Yer veya makam adı olmalı

Talih yüzümüze gülsün.
Hakk'ın merhameti gelsin.
Düşmanın yurdu yıkılsın
Deniz balığın vermedi.

Böyle cömertlik olmadı.
Seyidde mürvet olmadı.
O bize kısmet olmadı.
Deniz balığın vermedi.

Berdımurad, özüm benim.
Yalan çıkmaz sözüm benim.
Neler gördü gözüm benim.
Deniz balığın vermedi.

GEREK BANA

Bahçeleri baharistan
Nurlu dünya gerek bana
Bülbül gibi cik-cik öten
Nurlu dünya gerek bana

Bir ya iki devem olsun
Dağ aşmaya gücüm olsun
Akrabalar başta olsun
Nurlu dünya gerek bana

Yatar dağlar başında
Bana her an vefalı yâr
Çok vefalı, koynu gülzâr
Nurlu dünya gerek bana

Dağlarda yurt menzil-menzil
Kışlaklara göçünce el
Çay getirsin bir incebel
Nurlu dünya gerek bana

Yorulmayan polat ayak
Küheylan gerek, yol ırak
İpek yeleli kıvrak at
Nurlu dünya gerek bana

Her yiğidi deyer cana
Uç desen uçar asumana
Can vermez hırsız, düşmana
Nurlu dünya gerek bana

Yüzü dönmez aşkı sönmez
Düşmana sırrını vermez
Dostlara hemdem, hemnefes
Nurlu dünya gerek bana

Görmeyene ışık veren
Sahralara su getiren
Elsizlere el yetiren
Nurlu dünya gerek bana

Belini sağlam bağlayan
Düşman bağrını dağlayan
Yurdu göz üste saklayan
Nurlu dünya gerek bana

BÖYLE ZAMANDA

İmanla ileri adım atmazsan
İyi yaşamazsın böyle zamanda
Hayatta temkinli adım atmazsan
Yaşamak çok zordur böyle zamanda

Gururla yücelir düşünen bir baş
Yoksa gözlerinden akar kanlı yaş
Desen ki kaygılı değilim kardaş
Arzun çiçek açmaz böyle zamanda

Yolunun üstünde yâdlar yatarlar
Yezidler arkadan sağlam tutarlar
Üstüne de bir çok çamur atarlar
Önlem gereklidir böyle zamanda

Kansızlar her yerde dava salandır
Onlarla uğraşmak daha yamandır
Sofra açsan konuk kim olacaktır
Efsunlu, sihirli böyle zamanda

Göller hasret kaldı ördek-sunaya
Evler hasret kaldı evlât-anaya
Kız büyüyüp geçer özge binaya
Toz-duman karışır böyle zamanda

Kızıl saçlarından mercan dökülmüş
Göz yaşı gözünde kuruyup gülmüş
Görünen kaburgam bir-bir sökülmüş
Buna da şükrettim böyle zamanda

Gönlüm dolu mihnet ile, dert ile
Bu el-oba şenlenmez mi mert ile
Yola çıkınca tanınmayan kurt ile
Ahvalin bozulur böyle zamanda

Cahillerden asla alma emanet
Sonunda kalırsın altında töhmet
Çekersin daima ağır musibet
Kim ağlar, kim güler böyle zamanda

Nasıl bağlanmıştır bir bak kollarım
Berdimurad çok karıştı hallarım
Uğurlu olmadı baştan yollarım
Hüsrandır dileğim böyle zamanda

Berdimurad çok düşünüp olma lal
Ülke-ülke gezip sen de ibret al
İncileyin dudaklara nazar sal
İltifatlar gör sen böyle zamanda

Halkımı inletir nice kitapsız
Yüzü zulmet dolu nice imansız
Müslümanların sofrası ekmeksiz
Yoksulluk zulümdür böyle zamanda

Çektiğim gamlardan asla fayda yok
Mutluluk mu, bizde artık o da yok
Garipler, fakirler şimdi toyda yok
Kimse lezzet almaz böyle zamanda

Her şey yıldan yıla tersine geldi
Akiller başına gelen ne geldi
Gidenler lal olup ceza ne geldi
Kaygılar çoğaldı böyle zamanda

Kızlarımız seydiğine gitmedi
Şeriat da buna fayda etmedi
Niceleri muradına ermedi
Eren yok arzuya böyle zamanda

Ben ölsem de sözüm kalır dünyada
Nesli tükenir kiminin burada
Zalim korkusu kalmasın akılda
Sağlam git, sağlam gel böyle zamanda

Devletimiz güçlenecektir bir gün
Mutlu yaşanacaktır, fermansız bir gün
Zayıflar şişmanlayacaktır bir gün
Ağrı, acı olmaz böyle zamanda

Durup emrederim, devran sürerim
Sözümü hastaya derman ederim
Herkesin ağzında bala dönerim
Hiç bir şey almam ben böyle zamanda

Bilmem bir yana gideyim gitmeyim
Ağadan şikayet edeyim etmeyim
Kalan sözdür, bırakın söz edeyim
Başka ne görmüşüm böyle zamanda

Şakirt Gedirimbet, ben Berdimurat
Ellerimizde söz, dillerde murat
Onda doru tay var, bende kara at
Sürdük doludizgin böyle zamanda

BÜLBÜL

Ormana konan bülbülün
Nasıl başı dertte olmaz?
Dikenli kırmızı gülün
Konmağa bir yeri olmaz.

Peri başlar aramaya
Sonra saçın taramaya
Diken batar ayağına
Böyle asla ağrı olmaz.

Yılan çıkıp yuvasından
Etrafına korku salan
O bülbülün neresinden
Soksa artık diri olmaz.

Ne gül bulur ne de yaprak
Cik cik öter bana bir bak
Kederine olur ortak
Nağmesinin hayrı olmaz.

Hırıldıyor kara karga
Yem için konuyor arka
Baykuş uçar baka baka
Cadı kadın peri olmaz.

Gül kokulu alem benim
Yıkılana destek benim
İnleyene merhem benim
Gönlümün kederi olmaz.

Tursa dostu, her yanı
Yıkılsa evi, eyvanı
Terk eder fani dünyanı
İnsanın muradı olmaz.

Yetimler her an sabreder
Afgan devesini süzer
Dağda tavşan keçi gezer
Adaların yazı olmaz.

Günler geçer yanan benim
Yük taşıyan kervan benim
Adı bülbül olan benim
Küçük kuşun şanı olmaz.

Sultan olma yâr diyârda
Çoban ol kendi dağında
Sahip ol doğduğun yurda
Yurtsuzun devranı olmaz.

Yıldız akşam ışık salar
Yürek içi kanla dolar
Gamsız günüm nasıl olur
Derdimin dermanı olmaz.

Berdimurad Hakk'ın kulu
Sahranın sarı bülbülü
Beş günlüktür insanoğlu
Arzusuz bir anı olmaz.

YAZ GELİR Mİ?

Ne fayda ki açtı çiçek
Yoksul için yaz gelir mi?
Göğden altın döker felek
Yoksul için yaz gelir mi?

Bahar yakın gülşen açık
Canını alır kara soğuk
Toprak çatlak oyuk oyuk
Yoksul için yaz gelir mi?

Ayağında pırangalar
Saçlarında duman ve kar
Bey evinde etli pilav
Yoksul için yaz gelir mi?

Deniz suyu zıkkım, acı
Hepsi ekmek, iş muhtacı
Bürüse de gül yamacı
Yoksul için yaz gelir mi?

Zenginin dostu çok olur,
Yoksula arka yok olur,
Boş söze karnın tok olur,
Yoksul için yaz gelir mi?

AYRILIK

Bağrımı al-kan eyledin.
Zalım ayrılık, ayrılık.
Ömrümü viran eyledin.
Zalım ayrılık, ayrılık.

Benim gonca güllerim var.
Bağ-bahçeli ellerim var.
Senin yaman yolların var.
Zalım ayrılık, ayrılık.

Gam-kederden yoktur aman.
Başımızdan kalkar' duman.
"Behram, Gülendam bu destan
Yaman ayrılık, ayrılık.

Yola çıktım, ne felaket.
Nerededir o selamet.
Sanki karşımızda kıyamet
Zalım ayrılık, ayrılık.

Bir dağ imiş hısım-gardaş,
Yokuşları dost ile aş,
Gözlerimi yakıyor yaş,
Aman ayrılık, ayrılık.

Ayrılık sancısı beter,
Bitsin artık acı yeter.
Bu dert, elem nasıl biter,
Hain ayrılık, ayrılık.

BAKMAZ SANA

Zengine rast gelsen eğer
Kibirlice bakar gider.
Gül yüze konar lekeler
Aldırmayıp bakmaz sana.

Taşsa da varı, devleti,
Dağılmaz asla dikkati
Yayılıp gece halveti
Dönüp de hiç bakmaz sana.

Sağmağa hiç malın olmasın
Kabın-kaçağın dolmasın
İçinde hain kalmasın
Düşünüp de bakmaz sana.

Baştan çeker papağını
Evinde peynir, yağını
Dağıtır buğday dağını
Silkinip de bakmaz sana.

Olmasa da malın-mülkün
Ne olacak varlıkların
Kalmasa da dostun-yarın
Hemdem olup bakmaz sana.

Elinden gitsin fermanın
Olmasın hiç bir imkânın
Kuyuda çıksa da canın
Seslenip de bakmaz sana.

Zengine herkes meyleder
Yoksulu ise unutur
Her yandan sinen oklanır
Biri çıkıp bakmaz sana.

BİLSENİZ

Benimle, hilesiz olun,
Yolu erkânı bilseniz.
Gönlünüzü içten açın,
İyi kötüyü bilseniz.

Hakk'ın yolunda sabr edin,
Zalım düşmana cebr edin,
Arzunuzca ömür edin,
Devri, zamanı bilseniz.

Kadir kıymet bilen olun,
Doğru söze meyil salın,
Ezelden gerek kemalın
Şerefi, şanı bilseniz.

Bahtım oldu kara benim,
Bağrım, param-parça benim,
Kâlbim dolu yara benim,
İnce anlamı bilseniz.

Varsa iyi, dosta verin
Girsin yere düşmanların,
Sabrımızı sınar Tanrım,
Ahdı-peymanı bilseniz.

Yiğide kanat at olur,
At yiğide murat olur,
Ölünce gönlü şad olur,
Dağı, ovayı bilseniz.

Ağalar ben şâir oldum,
Gül idim sararıp soldum,
Gezip dünyayı ne buldum,
Ahı-amanı bilseniz.

NE OLACAK

Savulup geçti devranım,
Ne olacak, ne bilmedim.
Damarımda coştu kanım,
Ne olacak, ne bilmedim.

Yurdumda kalmadı balam,
Hiç bir şeyden almadım gam.
Yok bir istikrar hiç bir an:
Ne olacak, ne bilmedim.

Erken ayrıldım anadan,
Hem yetim kaldım babadan.
El oldum yurttan yuvadan.
Ne olacak, ne bilmedim.

Hiç bir an gülmedi yüzüm,
Hep dertler, acılar gördüm
Uşaklıkla geçti ömrüm
Ne olacak, ne bilmedim.

Hep izledi beni düşman,
Aldı iyi günü benden.
Düşmüşüm günaha, neden?
Ne olacak, ne bilmedim.

İşitsin bey, ağa beni,
Attılar bir yana beni,
Ölsem, tıkın ağa beni
Ne olacak, ne bilmedim.

BENİM

Dünyaya gelenden beri
Kim oldu gereğim benim?
Düşünüp bilenden beri
Nedir görmediğim benim?

Elde kalemim kâğıdım,
Çektiğim kaygıyı yazdım.
Yüzden fazla anlam yordum.
Tükenmez isteğim benim.

Azdan çoktan var takadım,
Hayli mektep tamamladım
Susuz dilim, kol-kanadım,
Alışır yüreğim benim.

Yoksulları bulur azar,
Berdimurad yanar, yazar.
Ne kanacak anlamazlar.
Altındır dileğim benim.

Gamlı gönül özlem çeker.
Zulmün elinden yaş döker.
Ne çare? Zor belim büker,
Eriyor kemiğim benim.

Zaman iyiyi eğmesin,
Keza hükmünü öğmesin.
Yoksula ziyan değmesin,
Bak, budur isteğim benim.

DEVRAN

Gelhagelde toy-temaşa
Githagitte çıktı boşa
Alışmıştı gözüm yaşa
Neler etti devran bana.

Yirmibeşi geçti yaşım
Tükendi hısım-gardaşım
Kaygıdan ağardı saçım
Neler etti devran bana.

Düştü can yanan ateşe
Şirin ömür gitti boşa
Gam getirdi garip başa
Neler etti devran bana

Bay olmadım baylar gibi
Bey olmadım beyler gibi
Yoksullara taylar gibi
Neler etti devran bana

Sığındığım eller oldu
Ne devlet ne de var oldu
Bana kim havadar oldu
Neler etti devran bana

Ne hastaya derman dedi
Ne yorguna aman dedi
Ne akile bir can dedi
Neler etti devran bana

Altımdaki halım hani?
Dinlenmeye halim hani?
O devletim, malım hani?
Neler etti devran bana.

Baba gitti, ana gitti
Mutluluk bizi terketti
Ahımızı kim işitti?
Neler etti devran bana

Sen tok isen, ben de tokum
Bilmiyorum, varım, yokum?
Sana dayanmıyor sırtım,
Neler etti devran bana.

BU YIL

Sucular aldı altını
Susuzluk çekildi bu yıl
Molla Allah'a el açtı
Susuzluk çekildi bu yıl

Gök otlar soldu, sarardı
Kuşlar bile çok ağladı
Çay kurudu, bu ne haldı
Susuzluk çekildi bu yıl

Sonbaharda ekin ektik
Yiyecek zahmeti çektik
Gözümüzü göğe diktik
Susuzluk çekildi bu yıl

Kuraklıktan geldik zara
Musibet vermedi ara
Aksak Mirab vurdu yara
Susuzluk çekildi bu yıl

İşlerimiz sona erdi
Çoğunun sesi kısıldı
Niceleri öldü, yatdı
Susuzluk çekildi bu yıl

GELİN

Kaşın kara, belin ince
Parmağında altın yüzük
Şerefin şöhretin nice
Ay başa taç olan gelin

Saçların kara, yüzük ak
Mızrak kirpik, ince dudak
Dilin fıstık, dudak kaymak
Alnı açık gelen gelin

Küpelerin bir temaşa
Sevinçten gelirsin coşa
Arzuların yetir başa
Evimize gelen gelin

Gidişin, gelişin güzel
İnci gibi dişin güzel
Her emelin, işin güzel
Saflıkla yoğrulan gelin

Böyle doğdun sen anandan
Aydınlıktır yüzün aydan
Sözün şeker, dilin baldan
Güneşten nur alan gelin

Kaynatana gurur oldun
Ak günlü bahtiyar oldun
Gülüşünle bahar oldun
Kadir-kıymet bilen gelin

Kaynanana şeker oldun
Açık kâlp hoş heber oldun
Kayın yanında mert oldun
Hoş sedası gelen gelin

Ne söyleyim şimdi sana
Güldü bahtım, güldü yine
Yine vardım güzel güne
Çiçek gibi açan gelin

Çevirmedin sözümüzü,
Soğutmadan közümüzü
Ak eyleyip yüzümüzü
Göz yaşını silen gelin

DEVRANINI DÜZ SÜRERSİN

Bilmediğin sözü deme
Yabancıyı zehirleme
Minnetsiz dünya dileme
Ateş aleve girersin.

Eksiklere eksilme sen
Namahremi dost bilme sen
Başka yare meyledersen
Öz yarini yitirirsin.

Pirini getir aklına
Doğruluk yaşar dünyada
Dost sırrını açma yada
Elinden darbe görürsün.

Mirza ol halkına, yara
Daim hakikatı ara
Zarar verme yoksullara
Kendine ziyan verirsin.

Her malın var öz kıymeti
Her sözün var söz kıymeti
Verebilsen düz kıymeti
Devranını düz sürersin.

AMANGELDİ (Destandan)

Bakıp temaşa eyleyin
Ne koçak pehlivan geldi
Ulu ata-babasının
Yurt ağası Amangeldi.

Aman geldi yurt ağası,
Tam yüreğinin Hüdası
Mirza Polad'dır atası
Ad kazanan Aman geldi.

Düşmanına sine gerdi,
Kesip başını getirdi,
Aleme haber yetirdi,
Arslan boğan Amangeldi.

Meydan açıp Türkistan'da,
Hukmünü veren zamanda
Silâhlanıp atlananda,
Toz kaldıran, duman geldi.

Korkusu yok, beyden, handan
Ne ömürden ne de candan
Kurtulamadı kimse ondan
Zalimlere tufan geldi.

Yararımaz ele kahraman
Herkesin haline yanan
Yiğitler göçtü dünyadan
Nice nice zaman geldi.

Hepsinin yardımı-yadı,
Koldağlı'dır kökü, zatı
Mirza Polad'ın evlâdı,
Kadan soylu Amangeldi.

NADAN OLMA

Yaramazları koruyup,
İyilere kötü olma.
Vara yoğa meyledip de,
Kimseden pay uman olma.

Koyup sırtına halatı,
Alma kötü haysiyeti.
Çekme yersiz eziyeti,
Boş-boşuna yanan olma.

Niceleri aşıp geldi,
Nereye ve kime çatdı,
Balık seni sucu etdi,
Avamlıkta çoban olma.

Nursuzdu senin ağan,
Yoktur ondan can kurtaran
Dediğini demez zaman,
Anla bunu, nadan olma.

Gitmemiş belin kuvveti,
Sakla candaki kudreti,
Unutma bu nasihati,
Doğruyu unutan olma.

OĞLUM

Esip, coşup, çağlama sen,
[illegible] edip ağlama sen
[illegible] dağlama sen,
Yürekli ol, arslan oğlum.

Hakka güven, açım deme;
[illegible] batma gama,
[illegible] onunde eğilme,
[illegible] ol, arslan oğlum.

[illegible] sen, şımarma,
[illegible] haddini aşma,
[illegible] karışma,
[illegible] dolan, arslan oğlum.

[illegible] çıkarsa yaman,
[illegible] sana olur ziyan,
[illegible] bekleme aman,
[illegible] gez, arslan oğlum.

[illegible] yanma oda,
Yalan söyleyip, harcanma,
[illegible] olma bu dünyada,
[illegible] ol, arslan oğlum.

[illegible] al öcünü,
[illegible] gücünü,
[illegible] de gam içini,
[illegible] ol, arslan oğlum.

Doğru seç, hayırla şerri,
Koy aksın, alnının teri,
Dost bil, cömert kişileri,
Yutulmazsın, arslan oğlum.

Zaman olur, bahtın güler,
El-alem tanıyıp bilir,
Hısım, kardeş yakın gelir,
İnan buna, arslan oğlum.

Ver başını asıl dosta,
Dostsuz kalıp, olma hasta,
Koyma düşman girsin kasta,
Sağlamı korun, arslan oğlum.

Ana, babanın kadrini bil,
Büyüğe açma acı dil,
Tatlı konuş, tatlı da gül,
Mihriban ol, arslan oğlum.

Uzak ol kötü duygudan,
Yetimlerin tut elinden,
Güçlü yapış, öz elinden,
Direğim ol, arslan oğlum.

KİM DER?

Babasına pis bakana
Kim, çok iyi bir gençsin der?
Akılsız, nadan olana
Kim âkil, kanansın sen der?

İnsana gönül vermese,
Hakk'a iman getirmese,
Çetinlikleri görmese,
Kim ona, insansın sen der?

Halkına rahat vermese,
Hoş gün, hoş hayat vermese,
Mal-mülk, bağ-bağat vermese,
Kim ona, yanansın sen der?

Yoksula yardım yapmasa,
Onlara nazar salmasa,
Halka dönüp bakmasa
Kim ona, sultansın sen der?

Doğa, suyu dondurmasa,
Doğa, taşı kırdırmasa,
Ayın çöle kovdurmasa,
De, kim pehlivansın sen der?

Dönen her söze kanmasa,
Su gibi dalgalanmasa,
Dudağında bal damlasa,
Kim ona lokmansın sen der?

GÜZELDİR

Bu dünyada talih sana yâr olsa,
Düşmanların karşında alev olsa,
Mutluluk için bir meclis kurulsa,
Görürsün ki hürmet, izzet güzeldir.

Düşün daim öp elini, obanı,
Esirgeme hiç bir zaman yardımı,
Dökülse de yüreğinin al kanı,
Güçlü dayan, Hakk'a hizmet güzeldir.

Olsunlar bırak, dostlar sana hayran,
Düşman yurtlarında yapınca talan,
Yurdunu, yuvanı unutma her an,
Doğduğun toprağa kıymet güzeldir.

Er-yiğide namus, gayret, ar olsun,
Saf yürek, açık kâlp, hoş karar olsun
Bir konuk görünce bahtiyar olsun,
Her nimetten, böyle nimet güzeldir.

Çiçek açan çölü, düzü görmedin,
Boz toprakta nakış izi görmedin,
Karakalpak, ışık yüzü görmedin,
Bu hayattan zindan, zulmet güzeldir.

İMİŞ

Yiğitlik demek ateştir,
İhtiyarlık ne zor imiş,
Yaş yaklaşıp son haddine,
Koca dünya zindan imiş.

Bilmediğin bilmeyenler
Söz ile uslanmayanlar,
Hakk'a yakın olmayanlar,
Kemali yok insan imiş.

Dünya insafsız bir yerdi,
Yedi Türkün ondört derdi
Harun arayıp ne buldu?
Her şey önce viran imiş.

Zavallıya yok acıyan,
Gezer çıplak ve de üryan,
Gülünü bulmadığı an,
Deme ki, gül diken imiş.

Dolaşsam da akşam, sabah
Kalmadı hiç kimsem, eyvah!
Dostum yok, görmedim refah,
Dertler bana beyan imiş.

Artık kimse bakmaz bize,
Ömrümüze, günümüze,
Bakan mı var, özlü söze?
Boş havada kalan imiş.

Akıl sözü vasiyettir,
İyilerden emanettir,
Atalardan nasihattır,
Anlamayan nadan imiş.

Büyüğe selâm vermeyen,
Yoksulun kâlbini kıran,
Pis işlerden el çekmeyen,
Evler yıkan tufan imiş.

Yeryüzü benimdir diyen,
Her zaman göğsünü döğen,
İklimlere hükmeyleyen
İskender bir yalan imiş.

Kararıp gidiyor günüm,
Cevap alamaz feryadım,
Hayrını görmedi yetim,
Hayatı hep güman imiş.

Sözüm derya olup taştı,
Bülbülüm nereye uçtu?
Bize dağ gibi dert düştü,
Başka ne var, duman imiş.

Gözde kaldı arzu, murad,
Allah bizi etmedi yad,
Böyle yerde, Berdimurad,
Sözün tamam olan imiş.

GÖRÜNDÜ

Yoktur bu dünyanın ucu bucağı,
Şirindir desen de ağıdır ağı,
Ne denli çekerler çekilmez dağı
Yeryüzü ne kadar yaman göründü.

Dalkavuk çok, yağ çeken çok, peri yok
Damak nasır, dişlerinin karı yok
Soğuk düştü, canda can tutarı yok
Bahar vakti, karlı boran göründü.

İnsaf var mı, şahda, beyde, ağada?
Yetimi, yoksulu getirmez yada,
Yaşadığımız bu vefasız dünyada
Neler oldu, hangi talan göründü.

Ezelden beri yok onun vefası,
Günü-günden artar cebri-cefası,
Hakk'ın olmamıştı Hak'tan mayası
O sebeple her şey viran göründü.

Talan etti halkı ağalar, hanlar,
Cellat gibi geldiler, can alanlar
Böyle soyguncular, böyle çalanlar
Gözlerime yılan-çıyan göründü.

Tüm bu eğriler ne zaman düzelir?
Zalım zaptiyeler insafa gelir,
Ağlayan gözümüz ne zaman güler?
Devran bana kara duman göründü.

Yar aşkıyla Mecnun gama büründü.
Yorulup, yıkılıp, yerde süründü.
Tuttu tüm tahminlerim benim şimdi
Dünya baştan-başa yalan göründü

Bütünler dağılıp taru-mar oldu.
Işıttığın yerler kap-kara oldu.
Yoksulların işi ahu-zar oldu
Yıllar birbirinden hicran göründü.

Berdimurad, kesin söyle sözünü.
Kesin demezsin gizlerler yüzünü
Öyle ki, saklasın toprak izini.
Hayatın bir anlık mihman göründü.

TANRIM KULUNA YARDIM ET

Nasıl da değişti zaman.
Her gün daha kötü oldum.
Gökyüzünü tuttu duman.
Tanrım, kuluna yardım et

Çıygın düştü, tufan kalktı.
Zaman da oldu pek kötü.
Zalımlar sokağa çıktı.
Tanrım, kuluna yardım et.

Yardım eyle, Kadir Hüda,
Tatlı canım olsun feda.
Şimdi olduk fena daha.
Tanrım, kuluna yardım et.

Zaman, dönek zaman oldu.
Zaman değil, duman oldu,
Dumandan da yaman oldu.
Tanrım, kuluna yardım et.

Bizler kulunuz, sen de Hakk.
Yoksullara veriver baht.
Ne günlere kalmıştır halk,
Tanrım, kuluna yardım et.

Bela neden azar oldu?
Çölü-yolu basar oldu.
Karakalpak bizar oldu,
Tanrım, kuluna yardım et.

Dertlere gark olanlar var,
Yarı yolda kalanlar var,
Açılmadan solanlar var,
Tanrım kuluna yardım et.

Açlığa bir çare mi var?
Yetimler ne zaman doyar?
Kimisi gününü sayar,
Tanrım, kuluna yardım et.

Çoğunluğun karnı açtı,
Zalımlar haddini aştı,
Gerçek başını alıp kaçtı,
Tanrım, kuluna yardım et.

Kimileri dinsiz oldu,
Onu soyup, bunu yoldu,
Yoksulları donsuz koydu,
Tanrım, kuluna yardım et.

Görüp bunları yanarım,
Garip halkıma acırım,
Yoksulu dostum sanırım
Tanrım, kuluna yardım et.

Yetmişe yetişti yaşım,
Kaygıda ağardı saçım,
Ne belâya düştü başım,
Tanrım, kuluna yardım et.

ÖMRÜM

Bu dünya fanidir, fani
Gelen günden ben de gördüm,
İçi boş tane bil onu,
Bir tek güne değmez ömrüm.

Analı, babalı günde
Sevinip gülmüşüm ben de
Sonra böyle toy düğünde
Kan içinde geçti ömrüm.

On yaşta okudum kelâm
Yaşlılara verdim selâm
Göçüp gitti anam, babam,
Bilin ki, müthişti ömrüm.

Ben şimdi ondört yaşımda,
Aşkın kavgası başımda,
Kız-gelin durup karşımda,
Ah, ne tez ötüştü ömrüm.

Dualar ettim Allah'a ,
Medreseye gittim daha,
Bulmak için ilim, deha
Bir talebe olan ömrüm.

Kervan geçer dünya öter
Bende nice ilâç eder
Kılınç kalkar ecel biter,
Uçup giden fani ömrüm.

Berdimurad benim özüm,
Bilmeyenler bilsin sözüm.
Sap-sarı oldu yüzüm,
Abes imiş, abes ömrüm.

Beş yaşında kâlbim şişti,
Yedi yaşta dişim düştü,
İyi geçti, kötü geçti,
Anlamadan göçtü ömrüm.

Onbirde canımı yaktım,
Onüçte buzağı baktım,
Yetimlik çelengi taktım,
Böyle köke düştü ömrüm.

Onaltıda, onyedide,
Kalmadı korku, gözdağı,
Son verdi her gama, derde
Yârla birlik olan ömrüm.

Yirmide askere gidip,
Kervanlı deveye binip,
Dert taşıyan ere dönüp,
Yükselen, yücelen ömrüm.

Berdimurad, Hakk'ın kulu
Yakamdadır O'nun gülü,
Büyümüş sahra bülbülü,
Ellerden ayrılan ömrüm.

GİDENLER GERİ DÖNER Mİ?

Ellerine ekmek alıp,
Akşam-sabah yolda kalıp
Ağlayıp şamata salıp
Gidenler geri döner mi?

Başını taşa vurmakla,
Boynunu yana eğmekle,
Yolda oturup durmakla
Gidenler geri döner mi?

Kuş olup kanat açmakla,
Su gibi coşup taşmakla
Ay gibi ışık saçmakla
Gidenler geri döner mi?

Akıllı insan olsan da,
Dünyaya ışık saçsan da
Kızıl gül gibi solsan da
Gidenler geri döner mi?

Batsan da şöhrete, ada
Cemşit'ce malın olsa da
Kuşu tutsan da havada
Gidenler geri döner mi?

Nere baksan kara yerdi
Kimler çekmedi bu derdi
İçtiğin acı zehirdi
Gidenler geri döner mi?

Zenginlikten coşsan böyle
Hazineler açsan böyle
Kuşlar gibi uçsan böyle
Gidenler geri döner mi?

Belini sağlam sıksan da
Babandan çok çalışsan da
Dünya kadar mal yığsan da
Gidenler geri döner mi?

Kaşını çatıp kalsan da
Arza velvele salsan da
Canlı bir tarih olsan da
Gidenler geri döner mi?

Böyledir çarkın dişleri
Bilinmez gidiş-gelişi
Dön-gel! demekle her kişi
Gidenler geri döner mi?

Bozulma, ey altın yazım
Uçtu alıcı şahbazım
Hakk'a dua etmek lâzım
Gidenler geri döner mi?

KOYDUM

Bir şey koyup gitmesem de.
Yollar koydum, izler koydum.
Döğünmeye meydan gerek.
Ateş koydum, gözler koydum.

Zamanın hali ne haldi.
Gül üstünü ayaz aldı
Dünya, sende gözüm kaldı
Göz önünde gözler koydum.

Halkımdır dilde ezberim
Zalimlere sine gerdim
Kayıp olur uzak yerim
Çöller koydum, düzler koydum.

Ariflere oldum konak,
Ceyhun'a gösterdim merak.
İyilerin ağzına bak
Söylenecek sözler koydum.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 3
KARAKALPAKLAR 4
ŞİİRLER: 13
ŞAİR SÖZÜ YALAN DEĞİL 13
BİLMEDİM 15
ALTIN TANE HARMANINDA 17
DENİZ BALIĞIN VERMEDİ 18
GEREK BANA 20
BÖYLE ZAMANDA 21
BÜLBÜL 24
YAZ GELİR Mİ? 26
AYRILIK 27
BAKMAZ SANA 28
BİLSENİZ 29
NE OLACAK 30
BENİM 31
DEVRAN 32
BU YIL 33
GELİN 34
DEVRANINI DÜZ SÜRERSİN 36
AMANGELDİ(DESTANDAN) 37
NADAN OLMA 38
OĞLUM 39
KİM DER? 41
GÜZELDİR 42
İMİŞ 43
GÖRÜNDÜ 45
TANRIM KULUNA YARDIM ET 47
ÖMRÜM 49
GİDENLER GERİ DÖNER Mİ? 51
KOYDUM 53